

Κατ' ἀκολουθίαν, τὸ ὑπουργεῖον ἔδωκε καὶ αὐ-
θις τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ἐπανελθόντος καὶ
τοῦ πρωθυπουργοῦ ἐκ τῶν λουτρῶν, ἀλλὰ καὶ
πάλιν πικρεκλήθη ὑπὸ τοῦ Βασιλέως νὰ ἐνεργῇ
τὴν τρέχουσαν ὑπηρεσίαν ἐπὶ τινὰς ἐτι ἡμέρας.

[Ἔπεται τὸ τέλος]

ΜΙΧ. Γ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ.

Η ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΡΙΑ

(ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ)

Κατὰ τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν τοὺς θερι-
νοὺς τῶν διακοπῶν μῆνας διηρχόμην εἰς τὴν
κωμόπολιν Μ*, ὅπου εἶχον οἰκίαν καὶ κτήματα.
Ἐνθυμοῦμαι μεθ' οἷας ἀγαλλιᾶσθαις ἐπιβιβαζό-
μην ἐπὶ τοῦ ἱστιοφόρου πλοίου ἀπολείπων τὴν
ἀπέραντον καὶ σκολιόδρομον καὶ βορβορώδη πό-
λιν, ἐν ἣ δέκα μῆνας εἶχον διέλθῃ τόσας
ἀνιαρὰς ὥρας πρὸ τῶν σελίδων τῆς Γεωμετρίας
καὶ τῆς Λατινικῆς Χρηστομαθείας, ἥτις μ' ἐδί-
δασκε μετὰ κόμπου ὅτι *lingua latina est an-
tiqua*, ὥσπερ ἐγὼ ἔλεγον τὸ ἐναντίον.

Ἐν ᾧ τὸ πλοῖον ὠλίσθαιεν ἐπὶ τῶν κυμάτων
καὶ ἐκολλοῦντο τὰ ἱστία καὶ ἔτριζον τὰ ἄρμενα,
καὶ οἱ ναῦται ἀνερριχῶντο ὡς σκίουροι ἐπὶ τῶν
ἐξαρτίων ἐκτελοῦντες τὰ γοργὰ κελεύσματα τοῦ
πλοιάρχου, τοῦ ὁποῦ ἡ φωνὴ ἀπτότητος καὶ ἡ-
χηρὰ ἐδέσποζε τῶν συριγμῶν τοῦ ἀνέμου, ἐνόμι-
ζον ὅτι μετέβαινον εἰς ἄλλον κόσμον. Ἡ ποντιάς
αὖρα πνέουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ἐδίωκεν ὡς
ὁμίχλην τὴν πυκνωθεῖσαν ἐν αὐτῇ ἀνίαν, οἱ δὲ
κατάφορτοι ἐτῶν καὶ σχολαστικότητος καὶ
ἀριθμῶν καθηγηταὶ καὶ μαυροπίνακες, ἐξηλεί-
φοντο ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὥσπερ τοὺς ἐκάλυ-
πτον τὰ περὶ ἐμὲ κύματα. Ἐπὶ τοῦ καταστρώ-
ματος ἐστῶς ἀντὶ τῶν τεσσάρων εὐρωτιῶντων
τοιχῶν τῆς αἰθούσης τῆς παραδόσεως ἐνώπιόν
μου εἶχον εὐρὺν ὀρίζοντα, διχρῶς ἐν γραφικῇ
τητι παραλλάσσοντα, ὅτε μὲν κυανωπὰς κορυφὰς
ὀρέων σκηνογραφοῦντα, ὅτε δ' ἐξαισίως φλογι-
ζόμενον ὑπὸ μαγευτικῆς δύσεως.

Δὲν δύναμαι νὰ λησμονήσω τὰ ἐπὶ τῆς πρύ-
μνης ἐκείνα ἐν μέσῳ τῶν ναυτῶν γεύματα, τὰς
περιπέτειώδεις ἐκδρομὰς εἰς τὰς ἀκτὰς ὁπότε
μᾶς κατελάμβανεν ἀκτοπλοοῦντας ἡ γαλήνη, ἐξ
ὧν ἀπεκομιζομεν ἀστακοὺς καὶ πεταλίδας καὶ
κρίταμα· καὶ πρὸ πάντων τὴν ἐν νυκτὶ ποντο-
πορίαν, ὁπότε ἀνήπτομεν τὸν ἐρυθρὸν καὶ πράσι-
νον φανὸν τοῦ πλοίου, καὶ ἐν τῇ μυστηριώδει
σκοτίᾳ τοῦ πελάγους ἐβλέπομεν πλησιάζοντα καὶ
ἀπομακρυνόμενα, ὡς ἐν φαντασμαγορίᾳ, δίχρωμα
τοιαῦτα φῶτα, ἀγνώστους ὑπάρξεις καὶ τύχας
συναποφέροντα..

Ἡ κωμόπολις ἦτο μονότονος ὡς πᾶσα ἐπαρ-
χικὴ πόλις· ἀλλ' ἐμὲ οὔτε αἱ πολύχρωμοι ξύ-
λιναι οἰκίαι τῆς μ' ἐνδιέφερον, οὔτε αἱ ἀκανόνι-
στοι καὶ στεναὶ ὁδοὶ καὶ τ' ἀνώμαλα λιθόστρω-
τά τῆς· τὴν νύκτα, εἶναι ἀληθές, τὰ φῶτα ἐ-
σθένυντο ταχέως καὶ οἱ κάτοικοι κατεκλίνοντο ἐ-
νωρίς ὡς ὄρνιθες, ἀλλ' ἐγὼ κατάκοπος ἐκ τοῦ
κολυμβήματος, ἐκ τῶν μακρῶν λεμβοδρομιῶν,
τῶν γοητευτικῶν ἐκδρομῶν εἰς τὰ γραφικὰ καὶ
κατάφυτα τοπεῖα, δὲν ἠσθάνόμην τὴν ἀνίαν τῶν
ἐπαρχιακῶν νυκτῶν· ἀπεκοιμώμην ἡδέως, ὡς ἐ-
πιπτον εἰς τὴν κλίνην μου, ὄνειρεύμενος διαυγῇ
καὶ γαλανῇ θάλασσαν φλοισβίζουσαν παρὰ τὴν
κεφαλὴν μου, ρυάκια κελαρύζοντα διὰ τῆς χλόης,
πτηνὰ κελαδούντα διὰ μέσου πρασίνου φυλλώ-
ματος, παρὰ τὸ προσκεφάλαιόν μου.

Ὅτε ὁ βορρᾶς ἐπύργου ὀργίλα κύματα ἢ ἡ
θύελλα ἐμαίνεται εἰς τὴν κοιλάδα, ἐνεθυμούμην τοὺς
συγγενεῖς μου· τότε μόνον τοὺς ἐνθυμούμην καὶ
ἤμην ἀχάριστος, διότι ἐκ τῶν ἐπισκέψεών μου
ἀπεκόμιζον πάντοτε γλυκυτάτας ἐντυπώσεις.
Μετὰ τὰ παράπονα διὰ τὴν λήθην μου ἐτίθετο
εἰς κίνησιν ἡ μικρὰ σκάφη, ἡ χύτρα ἢ τὸ τηγά-
νιον καὶ παρεσκευάζετο τὸ γλύκισμα· ὠραῖαι
χεῖρες εἰργάζοντο δι' ἐμέ· νεάνιδες, ἐξαδέλφαι
μου διαφόρων βαθμῶν, τὴν γραφικὴν στολὴν τῆς
οἰκουρίας φοροῦσαι περιστήθιον ἐλεύθερον ἀφι-
νον τὸ στῆθος καὶ πολύπτυχον ἐξ ὑφάσματος
κεχρωματισμένου, ἀναζυρίδα μετὰ χάριτος ἀπε-
ριγράπτου μέχρι τῶν ταρσῶν καθικνουμένην, ἐκυ-
πτον πρὸ τῆς πυρᾶς καὶ ἐροδοκοκκινίζουν αἱ παρ-
θενικώταται παρειαὶ των.

Ἐξ ὧν τῶν οἰκῶν ἐκείνη, εἰς ἣν σπανιώτερον
καὶ σχεδὸν ἀκουσίως μετέβαινον ἦτο ἡ ἀπο-
μακρυσμένης τινὸς συγγενοῦς μου Χατζήδουρας,
ὡς τὴν ἀπεκάλουν ἐν τῇ κωμοπόλει, Προσκυνη-
τριάς δηλονότι τοῦ Ἁγίου Τάφου.

Εἶνε ἀναντίρρητον ὅτι ὁ ἄνθρωπος μεταδίδει
τι ἐξ ἑαυτοῦ εἰς τὴν κατοικίαν του· ἐπὶ τῶν τοί-
χων διὰ τῶν εἰκόνων ἢ τῶν ἐπιπλῶν σκορπίζει
τὴν ψυχὴν του. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἐν ἣ βιοὶ λαμβά-
νει τὴν ἀπόχρωσιν τῶν σκέψεων του. Τὸ δωμά-
τιον νεάνιδος ἔχει τὴν χάριν καὶ τὴν παιδρότητα
τῆς ἀνθηρᾶς αὐτοῦ ἐνοίκου. Τὸ φαντάζομαι πάν-
τοτε φωταυγές, μὲ ἡλιακὰς τινὰς ἀκτῖνας προσ-
παιζούσας μετὰ τῆς παλλεύκου κλίνης, μὲ ὀλίγα
ἄνθη ἐπὶ τοῦ παραθύρου, μὲ ἐν καναρίνιον κελα-
δοῦν ἐν κομψῷ κλωβίῳ. Τὸ δωμάτιον καλογόρου
ἐν κοινοβίῳ εἶνε πένθιμον ὡς ἡ ψυχὴ καὶ τὸ ῥάσον
τοῦ οἰκήτορος αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ τοίχου
κρέμαται ὁ ἐσταυρωμένος καὶ πρὸ τοῦ εἰκονοστα-
σίου ἡ κανδύλα· δὲν εἶνε κατοικία, εἶνε προσωρι-
νὸς προθάλαμος τοῦ τάφου· εἶνε τμήμα τι τῆς
«κοιλᾶδος τοῦ κλαυθμῶνος», ὡς ἀποκαλεῖται ὑπὸ

τῆς Γραφῆς ἡ γῆ. Οὐχὶ γέλωτες ῥόδινα διαστέλλοντες χεῖλην, οὐδὲ ἄσματα μελωδικῶς μέλποντα τοὺς ἀορίστους πόθους καρδίας ποθοῦσης τὴν εὐτυχίαν ταραττοῦσι τὴν ἐρημικὴν αὐτοῦ σιγὴν· ἀλλὰ ψιθυρὸς προσευχῶν, ἐπικλήσεις τῆς θεῆς συγγνώμης ἐν συντριβῇ καρδίας, ἐναγώνιοι ἀμαρτωλοῦ ἐκφράσεις μετανόιας ἐν γονυκλισίαις· τὸ τοιοῦτο δωμάτιον φαντάζομαι ὑγρὸν καὶ σκοτεινόν, ἀποπνέον θυμίαμα, τὸ ἄρωμα τὸ ἀχώριστον τῶν φερέτρων, καὶ ὡς ὀρίζοντα ἔχον τραχεῖαν καὶ πένθιμον φύσιν.

Σκυθρωπὴ ἦτο καὶ τῆς Προσκυνητρίας ἡ κατοικία. Μετὰ τὴν ἀμυδρῶς φωτιζομένην σκολιὰν κλίμακα ἀνέβαινε τις εἰς τὸ χαγιάτι, τὴν αἰθουσαν, ἥτις κατὰ τὰ ἐπιχώρια ἔθιμα μένει πάντῃ γυμνή, ἀποτελοῦσα προθάλαμον μικροτέρας αἰθούσης ὑποδοχῆς. Τὸ χαγιάτι ὅμως τῆς Προσκυνητρίας δὲν ἦτο γυμνόν. Οἱ τοῖχοι πάντες ἦσαν κεκαλυμμένοι δι' εἰκονισμάτων μεγάλων, ἢ μικρῶν, εἰκονισμάτων μετὰ πλαισίων καὶ ὑαλοπινάκων, εἰκονισμάτων ἐπηργυρωμένων ἐν οἷς οἱ Ἅγιοι, ὅμοιοι πρὸς σιδηροφράκτους ἱππότας, περιεβάλλοντο ἄργυρον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, τὴν γενειῶσαν μορφήν καὶ τὴν εὐλογοῦσαν χεῖρα μόνον γυμνάς ἐκφαίνοντες, εἰκονισμάτων χαρτίνων, τοῦ Ἁγίου Ὅρους δι' ὅστων ἐπικεκολλημένων.

Ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἡσθανόμην ἀκούσιον τινὰ τρόπον τῆς καρδίας εἰσερχόμενος εἰς τὸ παρεκκλήσιον ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ἐπεκράτει θρησκευτικὸν τι ἡμίφως. Αἰτία δὲ τούτου ἦτο πελώριος πῖναξ ὅστις ἐκάλυπτε ὁλόκληρον τὸν τοῖχον καὶ παρίστα φρικτῶς τὰς φρικωδεστάτας σκηνὰς τῆς τραγωδίας τοῦ χριστιανισμοῦ. Δὲν ἔλειπεν οὐδεὶς πριονισμὸς μάρτυρος, οὐδεμία κατατόμησης, οὐδεμία ἐπὶ τροχῷ περιστροφή· ὁ ζωγράφος ἦτο ἐφάμιλλος τῶν διωκτῶν τοῦ χριστιανισμοῦ κατὰ τὴν σκληρότητα· ὅλη ἡ εἰκὼν ἄνωθεν ἕως κάτω ἦτο πιτυλισμένη δι' αἵματος μαρτύρων. Ἀλλὰ τὴν φοβερωτάτην ἐντύπωσιν ἐπὶ τῆς παιδικῆς μου φαντασίας ἐνεποίη ἡ μακρὰ παρέλασις τῶν κολασμένων, οἵτινες σωρηδὸν διηυθύνοντο εἰς τὴν ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῶν κάτω γωνιῶν τῆς εἰκόνης ἐστημένην Κόλασιν. Πλούσιοι γάστρωνες, μεγιστᾶνες ἐν πολυτελεῖ ἀναβολῇ, γυναῖκες περικαλλεῖς καὶ περίκομφοι ἐβάδιζον ἔντρομοι πρὸς τὸν Ἀδὴν. Καὶ εἶχον δίκαιον νὰ τρέμωσιν· ἐντὸς μεγάλου τετραγώνου παριστῶντος σπῆλαιον τοὺς ἀνέμενον ἢ φρικαλέα Γέεννα τοῦ πυρός· ἐντὸς διῶν ἐρυθροκιτρίνων φλογῶν, ὡς ἐντὸς ἀγρίων κυμάτων μανιῶδους θαλάσσης, ἔπλεον μορφὰ ἀπερίγραπτον ἐκφράζουσαι πόνον, βραχίονες ἀγωνιωδῶς συνεσπασμένοι, πόδες ἐξ ἄλλους σπαρακτικῶς συνεστραμμένοι· αἱ φλόγες πανταχοῦ ἔδακνον τὴν σάρκα· ἦτο ὁ τριγμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· ἡ ἀτελεύτητος ἡ μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων βάσανος· ἐκεῖ ἀπέληγεν, ὡς εἰς ἀμάραν, ὁ πλοῦτος, τὸ κάλλος,

ἡ χαρὰ τοῦ κατηραμένου τούτου κόσμου!... Ὅτε, παιδίον ἑπταετὲς εἶδον τὸ πρῶτον τὴν φοβερὰν ἐκείνην εἰκόνα, ἡσθένησα.

Ἡ Προσκυνητρία εἶχε κομίσῃ αὐτὴν ἐκ τοῦ Ἁγίου Τάφου μετὰ πολλῶν ἄλλων ἱερῶν ἐνθυμίων, δακτυλίων ὀστειῶν, σταυρῶν ἐκ κέρατος ἢ ἐκ μαργάρου, σταυρῶν περιεχόντων τίμιον ξύλον, τούτεστι τεμάχιον ἐκ τοῦ Σταυροῦ ἐφ' οὗ ἐξέπνευσεν ὁ Σωτὴρ. Τοιαύτην θαυματουργὸν δύναμιν ἐνεῖχον οἱ σταυροὶ οὗτοι, ὥστε ἐπετρέπετο, κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν χωρικῶν, καὶ νὰ κλέψῃ τις ἓνα, διότι ἡ μεγάλη χάρις ἀπέπλυε τὸ μικρὸν ἀμάρτημα. Κ' ἐγὼ ἔφερον ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἐπὶ τινὰ ἔτη τοιοῦτον σταυρὸν ὑπὸ τῆς Προσκυνητρίας δωρηθέντα μοι. Ἀλλ' ἡμέραν τινὰ ἀπώλεσα αὐτόν. Ἔστω συγκεχωρημένος ὁ εὐλαβὴς κλέπτης, ὅστις καὶ ἂν εἴνε. Πόσους σταυροὺς εἶδον ἔκτοτε ἐπὶ στηθῶν χειροτέρων τοῦ ἰδικοῦ μου!..

* *

Ἡ μελανεῖμων ἐκείνη καὶ σοβαρὰ τὴν μορφήν ἀλλὰ γλυκύτατον ἔχουσα τὸ βλέμμα καὶ πληθεῖς ἀγαθότητος τὸ μεῖδιμα γυνὴ μοι ἐνέπνεε δειλίαν. Ἦμην παιδίον εἰσέτι καὶ δὲν ἠδύναμην νὰ τὴν ἐννοήσω· τὸ παιδικόν μου βλέμμα ἐπὶ τῆς αὐστηρᾶς ἐπιφανείας σταματῶν καὶ δειλιῶν δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσδύσῃ μέχρι τῆς ψυχῆς της. Ἀλλ' ἡ Προσκυνητρία μὲ ἠγάπα, διότι ἤμην ὀρφανὸς μητρὸς, καὶ συνεπάθει πρὸς τὰ δυστυχῆ ὄντα.

Ἠμέραν τινὰ, πρὶν ἔτι ν' ἀπέλθῃ εἰς τὸ προσκύνημα, ἐν ᾧ μὲ ἐθώπευε τὴν ἡρώτησα ἀφνης·

— Γιατί ἔγινες σὰν καλόγρυχα, θεῖα Μαριγώ;

Ἡ θεῖα Μαριγώ ἔμεινε σύννους πρὸς στιγμὴν, εἶτα δέ, ὡσεὶ ἐθεώρει σκληρότητα νὰ μὴ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιεργίαν μου, αὐτὴ ἡ εἰς πᾶσαν θυσίαν πρόθυμος, μοι εἶπε διὰ τῆς ἡσύχου καὶ γλυκείας φωνῆς της·

Νὰ 'ς τὸ πῶ, παιδάκι μου. Ἡ χήρα μάνα μου μ' εἶχε μονάκριβη κόρη· μ' ἀγαποῦσε σὰν τὰ δύο της μάτια· μ' ἀνάθρεψε μὲ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα καὶ μ' ἔκανε κοπελοῦδα δεκαπέντε χρονῶν· κι' ἀπάνω στὰ δεκάξη πέφτω ἄρρωστη βαρειά. Τότε δὲν ἦσαν σὰν τώρα γιατροὶ στὰ χωριά μας· τοὺς ἄρρώστους τοὺς γιάννισκαν αἱ γιάτρισες, γρη῏ς παθές, μὲ κατὶ ἀλειφές καὶ κατὶ βότανα· μὰ ἡ πεῖο μεγάλη γιάτρισσα ἦταν— καὶ εἶνε, παιδάκι μου— ἡ Παναγία Θεοτόκο, καὶ εἶνε, παιδάκι μου, τὰ ἀδύνατα παρ' ἀνθρώπους· θανάτα ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ· καὶ ἡ Παναγία εἶνε Μήτηρ Θεοῦ. Ὅταν ἔπessa βαρειά, τοῦ θανάτου, καὶ μ' ἔβηνε νύχτα μέρα ὁ τύφος, ἡ μάνα μου ἔτρεξε 'ς τὴν Μεγάλῃ γιάτρισσα, για-

τί τ' ἀγαπούσε τὰ θεωτικά, ἡ συχωρεμένη μ' ἐτύλιξε καλὰ καλὰ ὡς ἓνα πάπλωμα, ἐφώναξε ἓνα ἀγωγιάτη, μ' ἔδωσε πάνω στ' ἄλλογό του, καὶ περπατώντας ὡς τὸ πλάγι καὶ κρατώντές με μὲ τὰ δύο της χέρια μ' ἐπήγε ὡς τὴν ἐκκλησιά. Ἐκεῖ ἔστρωσε ἓνα στρώμα κοντὰ ὡς τ' Ἅγιο Βῆμα, ἔμπρός ὡς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καὶ μ' ἐπλάγιασε· ἐγὼ δὲν ἐνοιῶθα πού ἦμουν· τὴν Κυριακὴ μ' ἔσπερνε ὅσων πεθαμένη ἔμπρός ὡς τὴν Ἅγια Πύλη, ὅταν περνοῦσαν τ' Ἅγια, καὶ ὁ Παπᾶς ἐπερνοῦσε ἀπ' ἐπάνω μου· μὰ τοῦ κάκου· δὲν ἔβγαίνα ἀπὸ τὸ βύθος μου· Μαριγούλα μου, ματάκια μου! μ' ἐφώναζεν ἡ μάνα μου, μὰ γὼ δὲν τὴν ἐγνώριζα. Νύχτα ἡμέρα ἔμεινε σκυμμένη πάνω μου κ' ἐκλαίει καὶ παρακαλοῦσε. Ἔταζε λαμπάδες ἴσα μὲ τὸ μπῶί μου, ἔταζε σαρτανλεϊτούργα, ἔταζε νὰ πάγῃ ξυπόλυτη ὡς τὴν Φανερωμένη, ὡς τὸ μοναστήρι τῆς Παναγίας ποῦ εἶνε ἔξ' ὥρας μακριὰ· τοῦ κάκου!.. Ἐγὼ ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα τὸ χειρότερο. Τὴν νύκτα, ὡς τὴ σιγαλιὰ τῆς Ἐκκλησιᾶς ἐφώναζα, ἐσπαρταροῦσα ὅσων τὸ ψάρι. Πάγει, τῶχασα, τὸ κορίτσι μου! ἐξεφώνιζεν ἡ μάνα μου κ' ἐτραβοῦσε τὰ μαλλιὰ της. . . Παναγίτσα μου, Παναγίτσα μου, τ' εἶνε αὐτὸ τὸ κακὸ πού θὰ πάθω! Ἐνα Σάββατόβραδο ἤμουνε πολὺ βαρειά· ἄρχισα ὅσων νὰ ψυχομαχῶ· τῆς μάνας μου τῆς φάνηκε πῶς εἶδα τὸν Ἀγγελό μου. Τότε ἔπese ἔμπροστὰ ὡς τὴν Παναγία καὶ ἀκουμπώντας πάνω ὡς τὰ μάρμαρα ὅχι μονάχα τὰ γόνατά της μὰ καὶ τὸ κεφάλι της ἐφώναξε μέσα ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια της: «Παναγία Θεοτόκο, σὺ πού ξέρεις ἀπὸ πόνο μάνας γιατί ἐγίνες μάνα, χάρισέ μου τὴ ζωὴ τῆς Μαριγούλας μου· ὡς ζήσῃ, ὡς μὴ τὴν σαβανώσω μ' αὐτὰ τὰ χέρια μου πού κάλλιο ἔχω νὰ μοῦ κοποῦν, Παναγία μου, καὶ ὡς εἶνε δική σου· σοὺ τὴν τάζω Θεοτόκο· νᾶναι δική σου ψυχὴ καὶ κορμί! διῶξε μακριὰ της τὸν Χάρο, Μεγαλόχαρη!»

Τὴν ἄλλη ἡμέρα ἤμουν καλλίτερα. Ἀνοιξα τὰ μάτια μου καὶ εἶδα τὸν κόσμον ἐγνώρισα τὸ πρόσωπο τῆς μάνας μου πού ἦταν ἐπάνω μου σκυμμένη ὅσων φύλακας ἄγγελος. Μοῦ φαίνονταν παρᾶξενο πῶς ἐνῶ κοιμήθηκα γιὰ τὸν θάνατο ὡς τὸ σπίτι μας, ἔξυπνησα ὡς τὴν ζωὴ μεσ' ὡς τὴν ἐκκλησιά. Ἀκόμα θυμοῦμαι τὴν ἀνατριχίλα πού ἐνοιῶθα τὴν νύκτα ὅταν ὡς τὸ φῶς τῆς καντίλας, πού ἐτρεμόσβυνεν, ἔβλεπα τοὺς ἀγίους ὅσων νὰ κινούνταν νὰ καταιβοῦν ἀπ' τῆς εἰκόνες των! . . . Πάνω ὡς τὲς σαράντα ἐμάζεψα μὲ τὰ χέρια μου τὸ στρώμα, κ' ἐγύρισα μὲ τὰ πόδια μου ὡς τὸ σπίτι μας. . . Ἡ Παναγία μ' ἐγλύτωσε καὶ εἶμαι τῆς Παναγίας. Ἄν ἦταν μοναστήρι ἐδῶ κοντὰ θὰ γίνουμον καλόγηρα, μὰ δὲν ἦταν· ὅζω ἀπ' αὐτὸ, ἡ μάνα μου δὲν εἶχε ἄλλο παιδὶ νὰ τῆς κλείσῃ τὰ μάτια της.»

Ἡ ἀγαθὴ Μαριγὼ δὲν μοι εἶπεν, οὐδ' ἐγὼ ἐνόησα τότε, διατί μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς της, δὲν μετέβη εἰς μονὴν τινα καλογραφίων. Δὲν μοι εἶπεν ὅτι ἀντὶ νὰ κλεισθῇ ἐντὸς στενοῦ καλλιῦ ἐγωῖστικῶς περὶ μόνης τῆς ψυχῆς της μεριμνῶσα, προτίμησε νὰ μείνῃ πλησίον τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν παραμυθίας δεομένων. Ἡ χεὶρ της δὲν ἔκαμνε μόνον σταυροὺς ἀλλὰ διένεμεν ἄρτον εἰς τοὺς πεινῶντας, ἐθεράπευε τραύματα. Οἱ ὀφθαλμοὶ της δὲν ἔμενον ἀγρυπνοῦντες δις ἢ τρίς τοῦ ἔτους μόνον ἐν παννυχίοις ἀγρυπνίαις, ὡς αἱ τῶν μοναχῶν, ἀλλ' ἡμερονύκτια ὅλα ἐκλινον ἐπὶ ὠχρῶν μορφῶν, ἐντὸς καλυβοσπίτων, καὶ τὸ γλυκύτατον βλέμμα των ἐνέσταζε τὸ βάλαμον τῆς παρηγορίας καὶ τῆς ἐλπίδος εἰς τὰς ὀδυνωμένας ψυχάς, εἰς τ' ἀλγοῦντα σώματα. Βραδύτερον ἐνόησα ὅποια ὕψιστη χριστιανικὴ αὐταπάρνησις ἐκράτησεν ἐκεῖ, παρὰ τὸ καθήκον, τὴν ἐκτὸς τοῦ μοναστηρίου καλογραφίαν ἐκείνην. Ὡ! Ἦτο περιττὸν νὰ καθειρχθῇ ἐν καλλίῳ. Δὲν βλέπousι μόνων των μόνων τὰ παράθυρα πρὸς τὸν οὐρανόν! . . .

* *

Μετέβη εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον πεντηκοντοῦτις ἡδη, διέτριψε δὲ ἐκεῖ, ὡς συνήθως οἱ προσκυνηταί, ἀπὸ τῶν Χριστουγέννων μέχρι τοῦ Πάσχα· ἔλousε τὸ πεντηκονταετὲς παρθενικόν της σῶμα εἰς τὰ ἱερὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου· εἶδεν ἐν Βηθλεὲμ τὴν φάτνην ἐν ἣ ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς καὶ ἀνῆλθε τὸν Γολγοθᾶν ἐφ' οὗ ἐσταυρώθη. Ἐπέστρεψε δὲ θρησκευτικώτερον ἔχousa τὸ ἦθος, μᾶλλον ταπεινὴ, μᾶλλον πραεῖα, προθυμότερα εἰς αὐταπάρνησιν, ὡσεὶ ἐνεφορήθη μείζονος θένους ἐκ τῆς χώρας τοῦ μαρτυρίου. Μεγίστην ἡσθάνετο χαρὰν διηγούμενη τὰ θαυμάσια τῶν Ἁγίων Τόπων, ἐν πάσῃ δ' αὐτῆς συνδιαλέξει παρενείρεν ἀνάμνησιν τινὰ τῆς Ἱερουσαλείμ. Ἀφηγεῖτο μετὰ θρησκευτικῆς κατανύξεως, ὅτι τὸ Ἅγιον πῶς κατέρχεται τὴν νύκτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Σωτῆρος καὶ ἐκ τοῦ Ἁγίου τούτου Φωτὸς ἀναπτουσιν οἱ Χριστιανοὶ τὰς λαμπάδας των, ὅτε ὁ ἱερουργὼν Πατριάρχης φωνεῖ ἐκ τοῦ κουδουκλίου πρὸς τοὺς πιστοὺς: Δεῦτε λάβετε φῶς!

Ἐνεκα τῆς ἐνδελεχοῦς ἀναγνώσεως ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, εἰ καὶ ὀλίγιστα γράμματα μαθούσα καὶ ἀγνοοῦσα τὴν ὀρθογραφίαν, — ἦτο τὸ μόνον ὀρθὸν πρᾶγμα ὅπερ ἡγνόει — μετεχειρίζετο συχνότατα φράσεις τῆς Γραφῆς ἢ τῆς μυσταγωγίας, εὐστόχως διὰ ῥητῶν κομμοῦσα τὴν ἀφελὴ καὶ ἀπέριτον φρασεολογίαν της. Ἀρχομένη πράξεως τινὸς συνειθίζε νὰ λέγῃ: Εἶη τὸ ὄρομα κυρίου εὐλογημένον ἐπὶ ἐπαναλήψεως: δεῦτε προσκυνησώμεν! συνιστῶσα δὲ τὴν καρτερίαν εἰς τοὺς ἀποτεθαρρημένους: ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται! . . .

Ἐφοίτα τακτικῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οὐχὶ δὲ μόνον εἰς τὴν λειτουργίαν καὶ τὸν ἑσπερινόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς προηγιασμένας καὶ εἰς τὰς παρακλήσεις, καὶ εἰς τὰ εὐχέλαια. Δὲν ἔλειπεν ἐξ οὐδεμιᾶς κηδείας καὶ συνώδευε τὸν νεκρὸν μέχρι τοῦ τάφου· μόνον ἐν μέσῳ χαρᾶς, ὅπου δὲν εἶχον ἀνάγκην αὐτῆς, οὐδεὶς ποτε τὴν ἔβλεπε.

Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς της, ἐκράτει βάρβρον ἐξερχομένη εἰς τὴν ὁδόν. Ἀλλὰ τὸ σῶμά της δὲν εἶχε κυρτωθῇ. Ἡ ψυχὴ της διετέλει ἴσως ἐν διαρκεῖ γονυκλισίᾳ ἀλλὰ τὸ σῶμά της διέμενεν ὀρθόν. Τὴν ἐνθυμοῦμαι διαβαίνουσαν δι' ἡρέμου καὶ μικροῦ βήματος τὴν πρὸ τῆς παραλίας πλατείαν ἀγαθῶς μειδιῶσαν πρὸς τοὺς μετὰ σεβασμοῦ αὐτὴν χαιρετῶντας. Ἦτο ὑψηλὴ καὶ λεπτοφύης, τὸ δ' ἀνάστημά της ἀνεδείκνυνεν ἔτι ὑψηλότερον ὁ μακρὸς ἐπενδύτης ὃν ἐφόρει παρεμφερὲς πρὸς μανδύαν ἅμα καὶ ῥάσον· τὴν κεφαλὴν της περιέβαλλε μέλαν τσεμπέρι, ὅπερ ἀπέκρυπτε τὸ πλεῖστον τοῦ μετώπου καὶ τὰ ὠτά της· τὸ πρόσωπόν της ἦτο ὥχρὸν καὶ μεμαραμένον ἀλλὰ δὲν ἔφερεν οὐδεμίαν ρυτίδα.

Ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου της παρέλαβεν εἰς τὸν οἶκόν της ἀνεψίαν τινα αὐτῆς μείναςαν χήρην, μετὰ πέντε ὄρφανῶν ἔτρεφε δὲ καὶ ἐνέδουε ὅλην τὴν ἄπορον οἰκογένειαν μετὰ τηλικαύτης χαρᾶς, ὥστε θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι τὴν ἠύγνωμονε· διότι τῇ ἔδιδε ἀφορμὴν πρὸς εὐσεργεσίαν.

Ἐξ ὅλων τῶν τέκνων τῆς ἀνεψιάς της, ἰδιαίτεράν στοργὴν ἠσθάνετο πρὸς τὴν μεγαλύτεράν θυγατέρα αὐτῆς, δεκακοκταετίδα νεάνίδα, ἥτις τὴν περιεποιεῖτο μετ' ἀφοσιώσεως, μαγειρίσα αὐτῆς οὔσα καὶ θεράπαινα καὶ ῥάπτρια, καὶ νοσοκόμος, διότι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἠσθένει συχνὰ ἡ Προσκυνητρία.

Ἀλλὰ διατί δὲν ἐτραγῶδει φαιδρῶς ἡ νεανὶς κεντῶσα τὰ νυμφικὰ της; διατί ἦτο μελαγχολικὴ καὶ περίλυπος; Διότι ἡγάπα καὶ ἦτο δυστυχὴς· ἡγάπα εὐμορφον καὶ προκομμένον νέον, τὸν Πολυζῶν ναυτικόν, ἔχοντα μερίδιον εἰς μίαν γολέταν καὶ μέλλοντα πλοίαρχον αὐτῆς· ἀλλ' ὁ μακαρίτης πατὴρ της εἶχε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ δίκην εἰς τὸ δεσποτικὸν περὶ ἐνὸς στασιδίου τῆς ἐκκλησίας, ἣν τῶρα ἐξηκολούθει ἡ χήρα μήτηρ της· ἐχθροπάθεια ἀπεχώριζε τὰς δύο οικογενείας, ἀλλ' ὁ ἔρως δὲν συλλογίζεται οἰκογενειακὰ μίσση· οἱ δύο νέοι ἡγχιπῶντο σφοδρῶς· ὅτ' ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ ταξειδίου ὁ Πολυζῶν, καὶ διεσκέδαζε μετὰ τῶν συνναυτῶν του περιφερόμενος μετὰ τῶν ἐγγχωρίων μουσικῶν ὁργάνων εἰς τὰς φιλικὰς καὶ συγγενικὰς οἰκίας, ἀφεύκτως ἤθελε διέλθῃ καὶ ὑπὸ τὴν οἰκίαν τῆς Προσκυνητρίδας· ἡ νεανὶς ἦτο εἰς τὸ παράθυρον καὶ τὸν ἔβλεπε καὶ τὸν ἐχαίρετο, καὶ ἦτο εὐτυχής, ὅτε βαρεῖα ἡ χεὶρ εἴλκυεν αὐτὴν βιαίως,

καὶ ἡ φωνὴ τῆς μητρὸς ὀργίλῃ ἐπέπληττεν αὐτὴν τραχέως.

Τὸ θελκτικὸν ὄνειρον διελύετο· ἡ νεανὶς ἐκλείετο εἰς ἐν δωμάτιον καὶ ἔκλαιε· ἐξήρχετο μὲ ὠχρὰς τὰς παρειὰς καὶ ἐρυθροὺς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἡ δὲ Προσκυνητρία, ἡ τόσα ξένα δάκρυα ἀπομάζασα κατὰ τὸν βίον της δὲν εὗρισκε τρόπον ν' ἀπομάξῃ τὰ δάκρυα τοῦ προφίλου της ὄντος, δάκρυα ἔρωτος, πρωτοφανῆ ἐν τῇ καλογηρικῇ ἡρεμίᾳ τῆς οἰκίας της. Πῶς νὰ ἰάγῃ τὸ ἄγνωστον νόσημα;

Ἡμέραν τινα ἔμαθον ὅτι ἡ θεία Μαριγὼ ἀσθενεῖ σοβαρῶς· ἔδραμον εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν κοιτῶνά της· τὸ παράθυρον αὐτοῦ ἔβλεπεν εἰς τὸν παρὰ τὴν οἰκίαν κηπὸν της· ἡ ἀγάπη τῆς ἄλλης ζωῆς δὲν εἶχε ξηράνῃ ἐντελῶς τὴν καρδίαν της πρὸς τὰ ὠραῖα πράγματα τῆς ζωῆς ταύτης καὶ ἡγάπα μέχρι τοῦ γήρατος τὰ ἄνθη, τὰ πτηνὰ καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ· πολλάκις εἶχον ἴδῃ αὐτὴν μὲ ἀνασκουμπωμένας χειρίδας καλλιεργοῦσαν τὸν κηπὸν; ἡ ἀπὸ τοῦ παραθύρου δροσιζοῦσαν τὸ βλέμμα της εἰς τὸ πράσινον φύλλωμα τῶν δένδρων του.

Ἀλλὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εὗρον αὐτὴν ἐξηπλωμένην ἐπὶ τῆς χαμηλῆς στρωμνῆς της ἐπὶ ὑψηλοῦ προσκεφαλαίου ἐρείδουσαν τὴν λευκότριχα κεφαλὴν της. Ἦτο πολὺ ὠχρά· οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν βεθυισμένοι εἰς τὰς κόγχας των· ἡ μία χεὶρ της ἐκρέματο ἐκτὸς τοῦ ἐφαπλώματος ὅστεωδης καὶ διαφανῆς· ἔβηχε σφοδρῶς πρὸ πολλοῦ εἶδος τι μαρασμοῦ κατηνάλισκεν αὐτὴν καὶ ἡ ζωὴ ἐσθένυντο κατὰ μικρὸν ἐκ τοῦ κακουχομένου σώματος ὡς φῶς λυχνίας ἐξαντλουμένου τοῦ ἐλαίου.

Ὡς μὲ εἶδε ἐμεδίασε τὸ ἀγγελικὸν μείδιμα τῆς ἀγαθότητός της, καὶ μοὶ εἶπε δι' ἀσθενοῦς φωνῆς:

— Ἐνοιῶσα τὸν θάνατόν μου, σὲ λίγο θ' ἀνταμώσω ἐκεῖ· πάνω τὴν μανουλά σου· θὰ μ' ἐρωτήσῃ γιὰ σένα μὲ λαχτάρα καὶ θὰ τῆς πῶ ὅ,τι ξέρω· ἔχεις νὰ μοῦ δώσης καμμιὰ παραγγελία νὰ τῆς πάγῳ παιδάκι μου;

Ὅστις ἐφόρεσεν ἐκ βρεφικῆς ἡλικίας τὰ μαῦρα, ὅστις ἔφερε τὸ βαρὺ φορτίον τοῦ πένθους ἐπὶ τρωπεροῦ σωματίου, ὅστις ἐπὶ ἔτη ἔστρεψε τοὺς παιδικούς του ὀφθαλμούς περίξ ἀναμμένων ἀνυπομόνως χεῖλιν νὰ τὸν φιλήσῃ καὶ βραχίονας νὰ τὸν θωπεύσῃ, ἐκεῖνος μόνος θὰ ἐννοήσῃ μὲ ὁποίους λυγμούς ἐγονάτισα παρὰ τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην, μὲ ὁποῖα δάκρυα ἔβρεξα τὴν ξηρὰν ἐκείνην χεῖρα, ὁποῖας παραγγελίας ἔδωκα διὰ τὴν μητέρα μου.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἡ κατάστασις τῆς ἀσθενοῦς ἐδεινώθη· ὁ ἱατρός, ὅστις εἶχε προσκληθῇ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, μᾶς εἶπεν ὅτι ὥρων μόνον καὶ οὐχὶ ἡμερῶν ζωὴ ὑπολείπεται εἰς τὴν

Προσκυνήτριαν· τὸ εἶχε μαντεύσει αὕτη καὶ οὐδὲν φάρμακον ἔθηκεν εἰς τὸ στόμα της. Πρὸς τί ; Ἡ μηδένα ποτέ ἀπατήσασα ἦτο δυνατόν ν' ἀπατήσῃ ἐαυτήν, τὴν ἐπίσημον ἐκείνην στιγμήν καθ' ἣν ἐμελλε ν' παραστῇ πρὸ τοῦ Αἰωνίου ; Εἶχεν ἤδη παραγγίλει νὰ ἐτοιμάσῃ τὰ σάβανά της καὶ τὰ κηρία τῆς κηδείας της τὰ ὅποια εἶχε κομίσει ἐκ τοῦ Ἀγίου Τάφου. Εἶχεν ἐγκαίρως προνοήσει περὶ τῆς προικὸς της ἡ ἀγνὴ νύμφη τοῦ Χριστοῦ !...

Τοὺς ἰσχνοὺς βραχίονάς της δίκην στεφάνου ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν της κρατοῦσα ἔμενε ἀφωνος ἐπὶ ὧρας. Τὸ βλέμμα της ἦτο προσηλωμένον εἰς τι ἐκτὸς τοῦ κόσμου, ὡσεὶ ἤρχισε νὰ βλέπῃ ἤδη τὸ ἀόρατον. Αἰφνης κατεβίβασε τὸν ἕνα βραχίονα, ἐκίνησε τὰ χεῖλη, καὶ ἔνευσεν εἰς τὴν ἀνεψιάν της νὰ πλησιάσῃ. Ἐψιθύρισε δύο λέξεις εἰς τὸ οὖς της, αὕτη δὲ τὴν παρετήρησεν ἐκπληκτος καὶ δυσπιστοῦσα· ἀλλ' ἡ ἐτοιμοθάνατος ἐποίησε καταφατικὸν νεῦμα, νεῦμα μὴ ἐπιδεχόμενον ἀντίρρησης, ὡς τελευταίαν θέλησιν θνησκούσης.

Ἐπειγόντως προσεκλήθη ὁ Πολυζῶς, ὅστις εἶχε φθάσει πρὸ μικροῦ ἐκ μακρυνοῦ ταξιδίου· ἐκάλεσεν αὐτὸν πλησίον τῆς κλίνης της καὶ διὰ τῆς ὑποφύχρου χειρὸς της λαβούσα τὴν χεῖρα τῆς νεάνιδος, ἤνωσεν αὐτὴν μετὰ τῆς χειρὸς τοῦ νέου. Λέξιν οὐδεμίαν ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ, ἀλλὰ τὸ βλέμμα της παραδόξως φωτισθὲν τὴν στιγμήν ἐκείνην ὠμίλει εὐγλωττότερον τοῦ στόματος.

Ἐπειτα ἐξῆλπλῶθη ἐπὶ τῆς κλίνης της, καὶ ἄνευ σφαδασμῶν, ἄνευ ἀγωνίας, ἡσύχως, ἡδέως παρέδωκε τὴν ἀγίαν ψυχὴν της εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πλάστου.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην ὁ ἥλιος ἔδωκε μεγαλοπρεπῶς· ὑστάται τινες ἀκτῖνες προσέπειζον μετὰ τῶν φύλλων τῶν δένδρων ἀπὸ τοῦ κήπου ἀνῆρχετο ἡ εὐώδης ἀναπνοὴ τῶν ἀνθέων, ὡς μυροβόλος ἀποχαιρετισμός· πτηνόν τι ἐκελάδει ἀόρατον ὑπὸ τὸ φύλλωμα ὡσεὶ ἔφαλλε τὸν ἐπικηδεῖον τῆς Προσκυνητρίδας...

* *

Ἀλλὰ διατί τὴν ὑσάτην τοῦ βίου της στιγμήν ἡ Προσκυνήτρια ἐνεθυμήθη τὸν ἔρωτα τῆς μικρανεψιδας της ; Ἡ ψυχὴ της ἔπρεπε νὰ μεταρσιωθῇ πρὸς τὰ ὕψη ὅπου ἐμελλε ν' ἀνοίξῃ ὁ οὐρανὸς πρὸς ὑποδοχὴν της, ὅπου Σεραφεῖμ τι ἐπτερύγιζεν ἀναμένον νὰ δείξῃ αὕτη τὴν πρὸς τὸν Παράδεισον ἄγουσαν, καὶ αὕτη δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποσπασθῇ τοῦ κόσμου καὶ περὶ τὰ γήινα ἐτύρβαζε ;

Πολλῶ βραδύτερον ἐνόμισα ὅτι ἐνόησα τί εἶχε συμβῇ ἐν τῇ ψυχῇ τῆς Προσκυνητρίδας. Ὡς ὁ πνιγόμενος ἐπαναβλέπει κατὰ τὴν ἐσχάτην στιγμήν ὅλον τὸ παρελθὸν αὐτοῦ, καὶ πρὶν τὸν καλῶς διὰ παντὸς τὸ ἀφρίζον κύμα, ἡ μνήμη ἐν ἀστραπιαίᾳ ταχύτητι ἀνελίσσει ἐνώπιόν του ὅλον

τὸ δράμα τοῦ βίου του, ὁμοίως ἔως ἡ Προσκυνήτρια καθ' ἣν στιγμήν ἐμελλε νὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπανεῖδεν ἀστραπιαίως τὸ παρελθὸν αὐτῆς. Ἐπανεῖδε τὰ μακρὰ, μακρὰ ἔτη, τὰ χωρὶς ἔρωτα, τὰ χωρὶς θωπείας ὅτε ἐρρίγει ἡ ψυχὴ δι' ἑλλειψίν ἀγάπης, ὅτε, εὐλαβῆς μὲν ἀλλ' ἀκουσίᾳ, ἄνευ αὐθορμήτου κλίσεως θεραπείαι τῆς Θεοτόκου ἐπάλαψε μεταξὺ τῆς ἐδῶ ζωῆς καὶ τῆς ἄνω, καὶ ἡ μὲν πίστις ἠγωνίζετο νὰ τὴν ἀναγάγῃ ὑψηλὰ, ἡ δὲ καρδιά προσεπάθει νὰ κρατήσῃ αὐτὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου. Ἀνεμνήσθη πόσον σκοτεινὸς τῇ ἐφαίνετο ὁ βίος ὅτε αἱ ὁμηλικαὶ της, καὶ μετ' αὐτὰς αἱ μικραὶ κόραι ἃς εἶχε θωπεύσει εἰς τὴν κοιτίδα τῶν νήπια, μία πρὸς μίαν διηυθύνθησαν πρὸς τὴν εὐτυχίαν—πλοῖα προσορμισθέντα εἰς τὸν λιμένα, αὕτη δὲ μόνη ἔμεινε ἀκίνητος καὶ ἔρημος βράχος θεωρῶν αὐτὰ ἀποπλέοντα. Καὶ ἡ ἀγαθοεργὸς Προσκυνήτρια ἔπραξε τὴν τελευταίαν της ἀγαθοεργίαν· ἡ περὶ τοσαύτης ἐνδεείας μεριμνήσασα κατὰ τὸν βίον της ἐμερίμνησε τὴν στιγμήν τοῦ θανάτου της περὶ τῆς ἐνδεείας τῆς καρδίας τοῦ ἀγαπητοῦ της ὄντος, τῆς φοβερωτέρας πάσης ἐνδεείας. Καὶ ἔπειτα ἐκλείσεν ἡσύχως τοὺς ὀφθαλμοὺς της.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὸ πρόσωπόν της ἐν τῷ φερέτρῳ εἶχεν ἄρρητον γλυκύτητα. Ἡ ἀγαθότης αὐτῆς ἄραγε εἶχε διαχυθῇ ἐπὶ τῆς μορφῆς της ἢ μὴ ἡ Ἀγάπη διελθοῦσα τὴν ὑσάτην στιγμήν διὰ τῆς ψυχῆς τῆς Προσκυνητρίδας διέχεεν ἐπὶ τῆς μορφῆς της τὴν θεσπεσίαν αὐτῆς γοητείαν ; . .

ΕΡΑΣΙΓΕΧΝΗΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Μεγαλητέρα δυστυχία τῶν δυστυχῶν εἶνε ὅταν οὗτοι ἔχωσι μνήμην ἐξαίρετον.

Εἷς τινες ἀνθρώπους μειδιᾷ ἡ τύχη, ἀλλὰ μόνον . . ὅπως δείξῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς ὁδόντας της.

Οὐδεὶς ἵσταται τόσον ὑψηλὰ, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἀνέλθῃ ὑψηλότερα· οὐδεὶς δὲ πάλιν τόσῳ χαμηλὰ, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ πῆσῃ βαθύτερον.

Τὴν στιγμήν καθ' ἣν αἱ φουαλλίδες τοῦ σάπωνος φαίνονται ἡμῖν ὠραιότεραι, τότε διαρρήγνυνται.

Ὅπως πολλοὶ ὀγκῶδεις βράχοι ὑποσκάπτονται καὶ παρασύρονται ὑπὸ τῶν μικρῶν βυακίων καὶ καταπίπτουσιν ἀπὸ τῶν ὀρέων, οὕτω καὶ πολλάκις ἡ σκληρὰ λογικὴ τοῦ ἀνδρὸς διαλύεται καὶ καταπίπτει ὑπὸ τῶν γυναικείων δακρύων.